

לכבוד

29.6.2020

חברי ועדת חוק, חוקה ומשפט

שלום רב,

הנדון: הצעת חוק קיום דיונים באמצעים טכנולוגיים (הוראת שעה - נגיף הקורונה החדש (דיונים בבתי משפט ובבתי דין בהשתתפות עצורים, אסירים וכלואים), התש"ף-2020

הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל (להלן: "הוועד" או "הוועד נגד עינויים") מבקש להביע התנגדות עקרונית להצעת החוק שבנדון. אנו סבורים כי קיום דיוני מעצר ללא נוכחות פיזית של העצור עלולה להגביר את חשיפתם של עצורים ליחס אכזרי ובלתי אנושי מצד רשויות החקירה, ולמנוע ביקורת שיפוטית אפקטיבית על הנעשה במעצר ובחקירה.

נציין כי הערותינו מתייחסות אך ורק להיבטים הנוגעים למניעת עינויים ויחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל כלפי עצורים, ולא לכלל ההיבטים הנוגעים לזכויות עצורים בהליך הפלילי.

כאמור, הצעת החוק שבנדון מבקשת לעגן בחקיקה ראשית את הפרקטיקה הקיימת בחודשיים האחרונים ולאפשר דיוני מעצר באמצעים טכנולוגיים, ללא נוכחות פיזית של עצורים בבית המשפט. אולם, קיום דיוני מעצר ללא נוכחות פיזית של העצורים, מסכלת כליל את האפשרות לקיים ביקורת שיפוטית על הנעשה בחקירה ובמעצר. **ההופעה בבית המשפט היא ההזדמנות היחידה בה יכול עצור להעלות טענות אודות היחס שהוא מקבל במעצר, והשופט יכול להתרשם באופן בלתי אמצעי ממצבו הפיזי והנפשי של העצור, מאופן חקירתו, ומהיחס שניתן לו.**

ברור לכל, כי דיון באמצעים טכנולוגיים לא יאפשר התרשמות ישירה ואמיתית של השופט ממצבו של העצור; ניסיון השבועות האחרונים מראה עד כמה חלקית היא היכולת להתרשם דרך מסך וידאו, קל וחומר דרך טלפון. בנוסף, גם כיום עצורים רבים מתקשים להבין את המעמד ולסמוך על השופט שזה אכן יגן עליהם אם יעלו טענות לגבי החקירה או הכליאה. אין ספק שכל עוד מתקיים הדיון כשהעצור מוחזק בתוך מתקן הכליאה, תנאי הפרטיות אינם מובטחים, והקשר עם השופטים הוא "עקיף" תפחת נכונותם של עצורים רבים לספר לשופטים על היחס שניתן להם עוד יותר. הדברים אמורים ביתר שאת בדיונים שיתקיימו תוך השמעת קול בלבד וללא תמונה.

יתרה מכך, קיום דיוני מעצר ללא נוכחות פיזית של העצור תמנע כל אפשרות לפגישה פרונטלית של העצור עם סנגורו. יוזכר, כי במקביל להצ"ח זו, מקודמת בוועדת הפנים והגנת הסביבה חקיקה שתמנע כניסת עו"ד למתקני הכליאה בתקופת קורונה. כך שמניעת פגישת עצור עם סנגורו אף בדיונים בבתי המשפט חמורה שבעתיים. בדיונים בבתי המשפט יכולים סניגורים לזהות סימני מצוקה של העצור ולהביאם לידיעת בית המשפט. למרבה הצער, שיחה טלפונית בין העצור לסנגורו עובר לדיון אינה מהווה חלופה מספקת אשר תאפשר התרשמות ממצבו של העצור.

הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל (ע"ר)

ת.ד. 4634 ירושלים 9104601 טל: 03-7733134 פקס: 03-9080588
POB 4634 Jerusalem 9106401 Tel: 972-3-7733134 Fax: 972-3-9080588

E-mail: pcati@stoptorture.org.il Website: www.stoptorture.org.il

הוועד הציבורי נגד עינויים גאה בתמיכה ובמימון שהוא מקבל מאנשים פרטיים, קרנות, ממשלות, וגופים מקצועיים. רוב המימון של הוועד הציבורי נגד עינויים מגיע מישויות מדיניות זרות.

נזכיר כי מדינת ישראל הינה צד לאמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים בלתי-אנושיים או משפילים משנת 1984. במסגרת אמנה זו, התחייבה המדינה לנקוט בכל האמצעים מנהלים, משפטיים או אחרים למניעת מעשי התעללות בשטחה (ראו סעיף 2 לאמנה). **הבאתם עצורים בפני שופט הינה אחת הערובות הבסיסיות והמרכזיות ביותר למניעת עינויים ויחס אכזרי ומשפיל.** לשופטים בדיוני מעצר תפקיד מכריע ובלעדי במניעת עינויים או יחס אכזרי בזמן מעצר וחקירה, ולפיכך ויתור על דרישה זו הוא בלתי סביר ומנוגד להתחייבויות המדינה לפי האמנה.

החשש מהדבקת עצורים ומהתפשטות נגיף הקורונה בבתי הסוהר הוא מובן, וברור כי יש לנקוט בצעדים משמעותיים לשם כך. יחד עם זאת, הוועד סבור כי נוכחותם הפיזית של עצורים בדיוני מעצר הינה קריטית ובמיוחד בדיונים עובר להגשת כתב אישום וכל עוד מתקיימת חקירה. החלופה של קיום דיוני מעצר באמצעים וירטואליים אינה מספקת וגורמת לפגיעה בלתי מידתית בזכויותיהם של עצורים. קיום דיונים משפטים במתקני הכליאה או הסעת כלואים לדיונים תוך הקפדה על מרחק ביניהם והקפדה על דרישות בריאות נוספות אמנם דורשת היערכות מצד שב"ס ומצד הנהלת בתי המשפט, אולם מפאת חשיבות הנוכחות הפיזית של העצורים, יש לנקוט באמצעים הדרושים שיבטיחו הגעתם של העצורים לדיונים תוך הקפדה על בריאותם.

לסיכום, אנו סבורים כי חקיקת חוק שיאפשר דיוני מעצר ללא נוכחות פיזית של עצור תוביל לפגיעה משמעותית בערבויות המשפטיות למניעת עינויים ויחס אכזרי, ומשכך לפגיעה קשה בשלומם וכבודם של עצורים. חקיקת חוק כאמור תהא מנוגדת לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ותסתור את התחייבויותיה הבינלאומיות של המדינה למניעת עינויים ויחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל.

לאור האמור לעיל, עמדת הוועד נגד עינויים היא כי אין לקדם את הצעת החוק שבנדון.

בכבוד רב ובברכה,

אפרת ברגמן – ספיר, עו"ד

מנהלת המחלקה המשפטית